

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2002 vp

Valtioneuvoston periaatepäätös 17 päivänä tammikuuta 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä helmikuuta 2002 lähettäessään valtioneuvoston periaatepäätöksen 17 päivänä tammikuuta 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta (M 4/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Jussi Manninen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- neuvotteleva virkamies Tiina Peltola-Lampi, sisäasiainministeriö
- ylijohtaja Marco Krogars ja pääsihteeri Matti Vuorio, puolustusministeriö
- kommodori Kauko Lehtinen, Rajavartiolaitoksen esikunta
- valmiuspäällikkö Hannele Aaltonen ja johtava asiantuntija Juhani Hyvärinen, Säteilyturvakeskus
- osastopäällikkö Petri Knape, suojelupoliisi

- ylitarkastaja Kaj Krokfors, Huoltovarmuuskeskus
- professori Mikko Viitasalo, Maanpuolustuskorkeakoulu
- lääninvalmiusjohtaja Raimo Viinamäki, Länsi-Suomen lääninhallitus
- lääninpoliisiylitarkastaja Marko Lavikkala, Etelä-Suomen lääninhallitus, edustaen myös Länsi-Suomen lääninhallitusta
- pelastusylitarkastaja Thor Åkesson, Etelä-Suomen lääninhallitus
- poliisipäällikkö Harri Holmberg, Loviisan kihlakunnan poliisilaitos
- apulaispalopäällikkö Leif Ekholm, Loviisan pelastuslaitos
- poliisipäällikkö Jussi Högman, Rauman kihlakunnan poliisilaitos
- aluepalopäällikkö Hannu Koivuviita, Rauman pelastuslaitos
- suojelupäällikkö Olli Vanhanen, Fortum Power and Heat Oy
- johtaja Rauno Mokka, yritysturvallisuuspäällikkö Mikko Valkonen ja johtava asiantuntija Anneli Nikula, Teollisuuden Voima Oy
- yhteiskuntatieteiden tohtori, yliassistentti Tapio Litmanen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt asiaa ydinvoimalaitoksia koskevien valmius- ja pelastuspalvelujärjestelmien sekä poliisitoimen turvallisuusjärjestelyjen näkökulmasta. Valiokunta ei ota kantaa hakemuksessa mainittuun pääasiaan eikä ole myöskään selvittänyt ydinjätteiden varastointiin liittyviä ongelmia ja riskejä.

Yleistä

Valiokunta toteaa, että ydinvoiman käyttöön energiatuotannossa liittyy mittavia yhteiskunnallisia riskitekijöitä. Tämän vuoksi ydinvoiman käyttöön ja mahdollisiin toimintahäiriöihin on varauduttava suunnitelmallisesti.

Uutta ydinvoimalaitosta koskevat vaatimukset eroavat nykyisten laitosten suunnittelussa noudatetuista vaatimuksista. Niissä otetaan aiempaa johdonmukaisemmin huomioon mahdollisuudet poistaa turvallisuutta vaarantavia tekijöitä, jotka on tiedostettu 30 vuoden aikana hankitun uuden tiedon pohjalta. Olennaisin lisätieto koskee mahdollisuuksia estää radioaktiivisten aineiden päästö ympäristöön, vaikka itse reaktori vaurioituisi vakavastikin. Tältä osin uutta laitosta koskevat turvallisuusvaatimukset ovat selvästi ankarampia kuin nykyisiä laitoksia rakennettaessa sovelletut vaatimukset. Nykyisiin suomalaisiin ydinvoimalaitoksiin on käyttöiän aikana tehty turvallisuutta parantavia muutoksia, joilla on tavoiteltu uudelta laitokselta edellytettävää turvallisuustasoa. Ydinenergiain (990/1987) 7 §:n mukaan ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta ovat riittävät. Tämän perusteella on annettu valtioneuvoston päätös (VNP 395/1991) ja sen lisäksi STUKin julkaisema YVL-ohjeisto, jossa määrätään ne vaatimukset, jotka perustuvat nykyisistä laitoksista saatuihin kokemuksiin, turvallisuustutkimuksen tuloksiin sekä yleiseen tavoitteeseen estää ydinenergian käytöstä mahdollisesti syntyvät haitalliset vaikutukset ihmisiin,

omaisuuteen tai ympäristöön. YVL-ohjeistoa ja sen tulkintoja on kehitetty valtioneuvoston päätöksen 395/1991 27 §:ssä ilmaistun periaatteen mukaisesti pyrkimyksenä ydinturvallisuuden jatkuva parantaminen.

Varautuminen onnettomuustilanteisiin

Suunnitteluvaihe. Varautumissuunnittelu perustuu pelastustoimilakiin (561/1999) ja asetukseen (857/1999). Asetuksen nojalla sisäasiainministeriö on antanut asetuksen (774/2001), joka velvoittaa viranomaiset ja ydinvoimalaitokset laatimaan yhteistyössä suunnitelmat ja tarvittavat varautumistoimenpiteet ydinvoimalaitosonnettomuuden varalta. Suomi on myös notifiointin pelastustoimenpiteitä koskevat Euroopan unionin direktiivit (89/618/EURATOM sekä 96/29/EURATOM) sisällyttämällä niiden vaatimukset kansalliseen lainsäädäntöönsä ja toteuttanut tarvittavat toimenpiteet varautumisjärjestelyissä.

Valiokunta katsoo, että varautumissuunnittelua koskeva hallinnollinen säädöstö ja ohjeet ovat riittävät ja antavat hyvän perustan niin varautumissuunnitteluun kuin yhteistyöhön kaikkien osapuolten kesken. Säädökset ja ohjeet soveltuvat myös mahdollisen uuden voimalaitosyksikön varautumissuunnitteluun.

Voimalaitoksia koskeva lisäsuunnitteluvaihe onnettomuuksien varalta on ydinenergiailaissa ja asetuksessa (161/1988) sekä valtioneuvoston päätöksessä (397/1991). Ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyjen yksityiskohtaiset vaatimukset määrittelee Säteilyturvakeskuksen ohje YVL 7.4 "Ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyt" (päivitetty vuonna 2002), jonka Säteilyturvakeskus antaa ydinenergiain valtuutuksella. Säteilyturvakeskus myös hyväksyy ydinvoimalaitosten valmiussuunnitelmat sekä tekee valmiusjärjestelyjä koskevat tarkastukset.

Toimintavalmius

Mahdollisimman aikainen tiedonsaanti mahdollisesti uhkaavasta tilanteesta on varmistettu usealla tavalla. Sama ilmoitusmenettely koskisi

myös mahdollista uutta ydinvoimalaitosyksiköä. Valiokunta toteaa, että Suomessa on erittäin kattava säteilynvalvontaverkosto ja tämän lisäksi valvontaverkosto ulottuu tiedonsaantioikeudella myös lähimaiden alueelle.

Säteilyturvakeskuksen ohje YVL 7.4 "Ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyt" määrittelee tilanteet, joissa ydinvoimalaitoksen on tehtävä välittömästi ilmoitus viranomaiselle. Laitosten on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle mahdollisimman nopeasti kaikista turvallisuuteen liittyvistä laitostapahtumista. Tämän lisäksi Säteilyturvakeskus on suositellut, että laitokset ilmoittavat myös muista merkityksellisistä tapahtumista, joilla voi olla henkilö-, omaisuus- tai ympäristövaikutuksia.

Kaikki voimalaitoksen tekemät ilmoitukset, myös pienet turvallisuuden kannalta merkitykselliset käyttöhäiriöt, tulevat Säteilyturvakeskuksen päivystävälle asiantuntijalle, joka on välittömästi tavoitettavissa ympäri vuorokauden.

Valmiussuunnitelmat ja harjoittelu

Mahdollisen uuden voimalaitosyksikön rakentaminen ei aiheuttaisi muutosta nykyiseen kriisi- ja onnettomustilanteiden harjoitteluun tai niiden laajuuteen. Molemmilla laitospaikoilla järjestetään vuosittain harjoituksia, joissa testataan valmiusorganisaation toimintaa. Joka kolmas vuosi pidetään molemmilla laitospaikoilla täysimittainen valmiusharjoitus, johon osallistuvat luvanhaltijan, paikallisviranomaisten ja Säteilyturvakeskuksen lisäksi lääninhallitukset sekä keskeiset viranomaiset keskushallinnosta. Säteilyturvakeskus välittää näistä harjoituksista kansainvälisten ilmoitussopimusten perusteella tiedot naapurimaille ja kansainvälisille järjestöille sekä Euroopan unionin komissiolle sekä kutsuu säännönmukaisesti ulkomaiset vastapuolet mukaan harjoituksiin.

Valiokunta toteaa, että varautumisjärjestelyjen näkökulmasta molemmat nykyiset laitospaikoista ovat tasavertaisia.

Turvallisuusjärjestelyt

Turvallisuusjärjestelyillä tarkoitetaan pelastusviranomaisten ja poliisiviranomaisten toimintaa sekä viranomaisten yhteistoimintaa, joka koskee myös rajavartiolaitosta ja puolustusvoimia.

Turvallisuustoimien suunnitteluvaihe perustuu ydinenergialain 81 §:ään ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston päätökseen ydinvoimalaitosten turvajärjestelyjä koskevista yleisistä määräyksistä (396/1991). Luvanhaltija vastaa turvallisuudesta ja turvajärjestelyistä. Säteilyturvakeskus valvoo luvanhaltijan turvajärjestelyjä ja antaa ohjeita. Valiokunta toteaa, että ydinvoimalaitosten turvajärjestelyistä annetut säädökset ja hallinnolliset normit ovat riittävät.

Varautuminen turvallisuustoimien suunnitteluun perustuu valtioneuvoston päätökseen (396/1991). Turvajärjestelyjen asiantuntijaryhmässä ylläpidetään ajantasaista uhkakuvaa, jonka perusteella eri organisaatioiden varautumistaso määritellään. Tässä ryhmässä ovat edustettuina Säteilyturvakeskuksen ja luvanhaltijoiden asiantuntijoiden lisäksi ministeriöiden, keskusvirastojen ja eri turvallisuusanalyysiä tekevien tahojen edustajat. Ryhmään kuuluvilla ja sen organisaatioilla on laaja kansainvälinen yhteistyöverkosto, jonka kautta myös tiedot ja näkemykset kansainvälisestä kehityksestä välittyvät ryhmän tietoon.

Valiokunta kiinnittää huomiota periaatepäätöksen liitteenä olevaan turvallisuusarvioon ja sen täydennykseen, jossa arvioidaan syyskuun 11. päivän jälkeisten tapahtumien vaikutusta riskianalyysiin. Valiokunta toteaa, että sen saaman selvityksen mukaan näköpiirissä ei ole sellaisia turvallisuusuhkia, jotka estäisivät uuden ydinvoimalaitosyksikön rakentamisen Suomeen.

Valiokunta toteaa, että ydinvoimalaitoksia ei ole mitoitettu kestämaan varsinaisia sotatoimia. Valiokunta toteaa, että Geneven vuoden 1949 yleissopimukseen vuonna 1977 tehty lisäpöytäkirja, joka on voimaansaattettu maailmassa laajalti ja Suomessa vuonna 1980, sisältää ensimmäisen lisäpöytäkirjan 3 luvun 56 artiklassa ehdotetun kiellon kohdistaa aseellista toimintaa ydinkäyttöisiin sähkövoimalaitoksiin.

Rakentamisaikaiset turvallisuusnäkökohdat

Mahdollisen uuden laitosesikön rakentamiseen on varauduttava riittävästi. Ydinvoimalaitoksen rakentamiseen kohdistuu kansainvälistä mielenkiintoa, jolla voi olla seurausvaikutuksia paitsi rakennettavan laitoksen myös muiden ydinlaitosten turvallisuuden kannalta.

Valiokunta on käsitellyt uuden ydinvoimalaitoksen rakentamisen mukanaan tuomaa resurssien lisätarvetta sijoituspaikkakunnalla. Valiokunta toteaa, että sinänsä uuden yksikön rakentaminen ei aiheuttane lisätarvetta poliisi- tai pelastushenkilöstöön. Valiokunta kiinnittää huomiota pelastustoimen perusteilla olevan alueellisen organisaatorakenteen mukanaan tuomiin hyötyihin. Valiokunta toteaa, että rakentamisaikana poliisi- ja pelastusviranomaisten tehtävämäärä lisääntyy ja aiheuttanee tarvetta resurssien suuntaamiseen.

Valiokunta korostaa sitä, että pelastus- ja poliisitoimelle on taattava riittävät rakennusaikaiset resurssit.

Yhteenvedo

Saadun selvityksen perusteella hallintovaliokunta katsoo, että Säteilyturvakeskuksen lainsäädännön perusteella antamien ohjeiden perusteella toteutetut turvallisuusjärjestelyt varmistavat ydinvoimalaitosten turvallisuuden, joka sinänsä on luvanhaltijan vastuulla. Viranomaisten toimintaedellytykset on turvattu riittävällä lainsäädännöllä ja sen perusteella annetuilla ohjeilla.

Kokonaisuutena nykyinen säädöstö ja sen perusteella annetut ohjeet niissä esitetyine periaatteineen soveltuvat myös mahdollisen uuden voimalaitosesikön varautumista ja turvajärjestelyjä koskevan suunnittelun pohjaksi.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti esittää,

että talousvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 3 päivänä huhtikuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäs. Rakel Hiltunen /sd
Valto Koski /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd
Paula Lehtomäki /kesk

Pekka Nousiainen /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Heli Paasio /sd
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Arto Seppälä /sd
Marja Tiura /kok (osittain)
vjäs. Matti Kangas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

apulais sihteeri Jukka Savola.